

quia illi totaliter non destruantur per unum actum peccati.

Ad primum ergo dicendum, quod hoc intelligendum est, si velis uti gratia, per quod filius Dei est: per eam enim potest peccato resistere.

Ad secundum dicendum, quod quidam dixerunt, quod charitas nunquam meretur nisi finalis. Sed hoc falsum est: quia charitas finalis non potest dici nisi quae est in ultimo termino vitae; & tunc forte homo nihil meretur, sed dormit. Unde dicendum, quod quolibet actu charitatis meretur vitam aeternam, & efficit eam sibi debitam. Sed quando peccat, iam efficitur quodammodo alius, ut Philosophus dicit IX. Ethic. cap. 111. quia transmutatur ab eo quod erat sibi conveniens secundum naturam, ad id quod est (1) praeter naturam: & ideo non oportet quod ei reddatur, sicut etiam id quod est debitum reddi sano, non redditur furioso.

Ad tertium dicendum, quod non est ex defectu charitatis, quod a peccato vincatur, sed ex defectu habentis charitatem, quia charitate non vincitur, ut dictum est.

Ad quartum dicendum, quod cupiditas quamvis non sit in actu in eo qui habet charitatem, tamen est in radice, & potest charitatem impedire ne in actu prorumpat & quando non impeditur, tunc germinat, & charitatem expellit.

Ad quintum dicendum, quod in eodem instanti in quo peccatum advenit, charitas expellitur: & sicut illud est primum in quo peccatum esse incipit, ita illud est primum in quo charitas non esse incipit, sicut patet in naturalibus de duabus formis contrariis.

Ad sextum dicendum, quod illud quod est ad unumlibet, in quantum ex alia causa intrinseca movetur, sic determinatur ad alterum, & sic potest ab eo effectus procedere. Unde quando non est determinatum totaliter ab aliquo uno, potest etiam determinari ad oppositum: & sic ab eo quod est in paucioribus respectu ipsius iam determinati per primum, potest contrarium accidere ut in paucioribus propter aliud determinans quod est contrarium illi determinanti ut in pluribus; & sic est in proposito, quia sicut charitas, quantum est in se; ut in pluribus inclinatur ad bonum, ita affectio sensibilis inclinatur ad delectabile sensui, & ab hoc sicut ex quodam habitu inclinatur voluntas ad peccatum.

Ad septimum dicendum, quod amor naturalis est secundum voluntatem totaliter determinatam ad unum; non autem sic est de amore charitatis, nisi in illis qui iam confirmati sunt.

Ad octavum dicendum, quod per peccatum non totaliter separatur homo a Deo, quia sic esse desineret; sed quantum ad ultimam, & perfectam conjunctionem quam facit charitas. Et ideo non oportet quod fides per peccatum tollatur, sicut charitas; sicut per interpositionem nubis aer radios solis amittit, non tamen omnimodam claritatem, sicut quae est ex reverberatione, qualis etiam apparet ubi non sunt radii solis.

(1) Al. propter.

Ex Edit. P. NICOLAI. (a) Ut ex Cassiodoro praenotata, qui sic etiam paullo plenius: *Notitia Dei qua praedestinavit ad vitam quos praescivit conformes fieri imaginis Filii sui.* (b) Nullius nomine praenotatur; sed haec eadem habet Beda.

ARTICULUS II.

Utrum liber vitae sit quid creatum.

1. Ad secundum sic proceditur. Videtur quod liber vitae sit quid creatum. Eccli. xxiv.

32. *Haec omnia liber vitae:* Glossa interlinealis, Hic liber est vetus, & novum testamentum. Hoc autem est quid creatum. Ergo & liber vitae.

2. Praeterea. Apoc. xx. 12. *Alius liber est apertus qui est vitae:* Glossa collateralis, Christus, qui tunc apparebit omnibus patens. Sed non apparebit omnibus nisi secundum humanam naturam. Cum ergo humana natura in Christo creata sit, videtur quod liber vitae sit quid creatum.

3. Praeterea. Liber, in quantum in eo scriptura fit, est receptivus extraneae impressionis. Sed res increata non suscipit peregrinam impressionem. Ergo non est quid increatum, sed creatum.

4. Item. Videtur quod sit proprium Filii. Quia Psalm. xxxix. 9. *In capite libri scriptum est de me:* Glossa: In patre, qui est caput nostrum. Sed illud in Divinitate eius caput est Pater, est Filius. Ergo liber vitae est Filius.

5. Item. Videtur quod Spiritus Sanctus. Quia Spiritui Sancto attribuitur vivificatio & in symbolo, & Joan. vi. 64. *Spiritus est qui vivificat.* Ergo cum liber vitae ordinatur ad vitam, conveniet Spiritui Sancto vel proprie, vel per appropriationem.

Sed contra. Augustinus XX. de Civit. Dei, cap. xv. *Liber vitae est praescientia Dei, quae falli non potest.* Sed praescientia est quid increatum essentiale, & appropriabile Filio. Ergo & liber vitae.

QUAESTIUNCULA II.

1. Ulterius. Videtur quod liber vitae sit respectu Dei. Psalm. lxxviii. *Deleantur de libro viventium:* Glossa: (a) Liber viventium est Dei notitia. Sed Deus de se habet maxime notitiam. Ergo liber vitae est respectu Dei.

2. Praeterea. Ipse est fons vitae cujuslibet. Si ergo est aliorum, quae habent vitam participative, multo amplius est sui ipsius, qui habet vitam originaliter.

3. Item. Videtur quod sit omnium creaturarum. Quia praescientia est omnium. Sed liber vitae est divina praescientia, ut supra dictum est. Ergo erit omnium.

4. Praeterea. Joan. 1. 3. *Quod factum est, in ipso vita erat.* Sed omnis creatura est facta. Ergo omnis creatura in libro vitae scribitur.

5. Item. Videtur quod sit etiam de malis. Luc. x. super illud: *Nomina vestra scripta sunt in caelis,* dicit Glossa: (b) Sive coelestia, sive terrestria opera, ra gesserit quis, per hoc quasi litteris annotatus, apud Dei memoriam aeternaliter est affixus. Sed gerere terrestria opera est malorum. Ergo cum nihil aliud sit liber vitae, quam reservatio divinae memoriae, videtur quod liber vitae sit etiam malorum.

6. Item. Liber vitae ordinatur ad vitam. Sed vita naturae est communis bonis, & malis; vita autem gratiae communis praescitis, & praedestinis. Ergo

QUAESTIO I.

liber vitae est malorum, & bonorum, & praedestinatorum, & praescitorum.

Sed contra. Illud dicitur esse scriptum in Deo quod habet exemplar in ipso. Sed mala, in quantum huiusmodi, non habent exemplar in ipso. Ergo non sunt ibi scripta.

QUAESTIUNCULA III.

1. Ulterius. Videtur quod nihil quod sit ibi scriptum, debeat dici inde deleri: Quia liber vitae est divina praedestinatio, ut dicit Glossa (interlinealis) Philip. iv. Sed a praedestinatione non dicitur aliquis excidere. Ergo nec a libro vitae deleri.

2. Praeterea. Liber in quo potest aliquid describi, & deleri, est mutabilis. Sed liber vitae est immutabilis, quia est quid increatum. Ergo non potest aliquid inde deleri.

3. Praeterea. Quod est secundum opinionem tantum, cum sit secundum quid, non debet enuntiar simpliciter. Sed Glossa (c) super illud Psalm. lxxviii. *Deleantur de libro viventium,* dicit, hoc accipiendum fore tantum secundum spem illorum qui se esse scriptos putabant. Ergo videtur quod non debeat dici aliquem inde deleri.

Sed contra. Exod. xxxii. 33. *Qui peccaverit mihi, delebo eum de libro meo.* Sed multi peccant. Ergo multi delentur.

Praeterea. Nullus simul est scriptus in libro vitae, & damnatus. Sed multi qui prius fuerunt scripti in libro vitae, postea damnantur, sicut patet de discipulis Christi, quibus dictum est Lucæ x. 20. *Gaudete, quia nomina vestra scripta sunt in libro vitae:* ex quibus tamen multi abierunt retrorsum, ut dicitur Joan. vi. Ergo aliqui qui prius fuerunt ibi scripti, delentur.

SOLUTIO I.

Respondeo dicendum ad primam quaestionem, quod liber vitae, de quo nunc loquimur, metaphoricè dicitur. Unde oportet quod eius significatio accipiat secundum similitudinem libri materialis; de cuius ratione videtur esse quod contineat figuras aliquas quasi similitudines aliquas illorum qui per librum illum cognoscuntur: unde & liber vitae dicitur, quia continet similitudines quibus potest cognosci vita. Non est autem sufficienter liber vitae, quasi perfectam cognitionem de vita faciens, nisi contineat similitudines de vita cujuslibet in particulari: quia cognitio in generali est imperfecta, & in potentia. Sed habere hoc modo similitudines omnium habentium vitam determinate, non est nisi divinae mentis, in qua sunt exemplaria rerum omnium propria: & ideo liber vitae non est quid creatum, sed est divina notitia de vita, non solum in generali, sed in particulari quantum ad omnes in quibus invenitur vita. Et quia notitia est essentialis, & appropriatum Filio, ideo liber vitae essentialis quiddam est in divinis, & Filio appropriatur.

Ad primum ergo dicendum, quod vetus, & novum testamentum dicitur liber vitae, quasi faciens cognitionem de vita generali, & docens praecepta quibus pervenitur ad vitam; non tamen facit notitiam de vita uniuscujusque: & ideo aliquo modo potest dici liber vitae, sed non secundum completam rationem.

(2) Al. de Deo.

Ex Edit. P. NICOL. (c) Eadem quae supra ut ex Cassiodoro notata est.

Ad secundum dicendum, quod Christus secundum humanam naturam dicitur liber vitae, quasi exemplar universale vitae, sed non quasi similitudo particulariter faciens cognoscere vitam uniuscujusque.

Ad tertium dicendum, quod similitudines, vel figurae istius libri non sunt aliquid additum essentiali ejus: quia rationes exemplares, ut in I. Libro dictum est, sunt ipsa divina essentia: & ideo non oportet quod recipiat peregrinas impressiones.

Ad quartum dicendum, quod Pater dicitur caput libri, id est Filii, secundum quod liber appropriatur Filio.

Ad quintum dicendum, quod quamvis vita approprietur Spiritui Sancto, tamen notitia de vita appropriatur Filio.

SOLUTIO II.

Ad secundam quaestionem dicendum, quod liber vitae dicitur notitia Dei. Quia autem liber proprie est illorum quorum notitiam facit per figuras, & similitudines existentes in libro; ideo illorum solum notitia dici potest liber quae cognoscit Deum per similitudinem. Mala autem non cognoscit Deus per similitudines existentes malorum in se, sed cognoscuntur per modum privationis. Similiter etiam Deus seipsum non cognoscit per similitudinem sui ipsius, sed per hoc quod sibi secundum essentiam suam praesens est. Unde neque notitia quam habet de seipso, neque notitia quam habet de malis, potest dici liber vitae, nisi de malis poenae, in quantum sunt justa, & bona, secundum quod dicitur liber mortis. Vita autem inter bona computatur: unde oportet quod liber vitae intelligatur respectu vitae quae in creaturis invenitur. Et quamvis Deus habeat notitiam de vita naturae, & gratiae, & gloriae (unde respectu cujuslibet dictarum vitarum posset dici Dei notitia liber vitae) tamen perfecta ratio vitae non invenitur nisi in vita gloriae, quae permixtionem mortis non patitur: & ideo liber vitae secundum propriam sui acceptionem est notitia Dei quam habet de vita gloriae a scientia Dei, quae est de temporalibus, & aeternis; & a praescientia, quae est de bonis, & malis; & etiam a praedestinatione, quia praedestinatio proprie de futura est, & providentia directionem in finem importat, cum sit propositum miserendi. Sed liber vitae simplicem notitiam de vita importat, & non determinat aliquod tempus: unde scripti in libro vitae dicuntur & qui vitam habent, & qui habituri sunt.

Et per hoc patet solutio ad omnia objecta.

SOLUTIO III.

Ad tertiam quaestionem dicendum, quod liber vitae, ut dictum est, est notitia Dei de vita gloriae alicujus hominis. Res autem aliqua dupliciter habet esse, scilicet in se, & in sua causa. In se quidem est simpliciter, in causa autem sua habet esse secundum quid. Causa autem gloriae est gratia, sufficiens quantum in se est: unde qui habet gratiam, habet jam vitam gloriae secundum quid. Cognitio ergo de vita gloriae alicujus habetur (2) a Deo dupliciter. Uno modo in quantum Deus scit ipsam vitam

gloria in isto esse, vel futuram esse simpliciter; & tunc talis dicitur esse scriptus in libro vite simpliciter, vel adscriptus, ut quidam dicunt, ad similitudinem illorum qui adscribuntur ad militiam, vel in aliquod officium. Alio modo, in quantum Deus scit vitam gloria inesse isti, vel futuram esse in eo in causa sua, quae est gratia; & talis dicitur secundum quid scriptus in libro vite, vel annotatus, ut quidam dicunt. Quia ergo non potest esse ut scientia Dei fallatur, ideo quemcumque scit habiturum vitam aeternam, habebit eam. Unde iste qui simpliciter scriptus est, vel adscriptus in libro vite, non potest inde deleri. Sed quia gratia, quae est causa gloriae in eo qui habet presentem justitiam, quando ipse a justitia per peccatum decidit, desinit esse gloriae causa in eo; ideo notitia Dei de gratia istius non est ut de causa gloriae: unde jam ista cognitio gratiae istius quam Deus habet, non pertinet ad librum vite gloriae: & secundum hoc dicitur deleri de libro vite, non aliqua mutatione in libro facta, sed in ipso ex parte cuius accidit quod gratia non est jam causa gloriae: & dicitur Deus aliquem de libro vite delere, in quantum permittit eum a justitia excludere per peccatum.

Ad primum igitur dicendum, quod praedestinatio importat directionem in finem, quod non importat liber vite, ut dictum est: & ideo non potest dici praedestinatus ille qui habet presentem justitiam tantum; potest autem aliquo modo dici scriptus in libro vite, ut dictum est.

Ad secundum patet solutio per id quod supra dictum est.

Ad tertium dicendum, quod Glossa illa loquitur de scriptura qua aliquis scriptus est in libro vite simpliciter.

ARTICULUS III.

Utrum qualibet charitas possit resistere cuilibet tentationi.

AD tertium sic proceditur. Videtur quod non qualibet charitas possit resistere cuilibet tentationi. Sicut enim charitas obsistit peccato, ita & ratio, ut supra dictum est. Sed non qualibet ratio potest tentationi resistere, sicut patet in incontinentibus, qui habent rationem rectam, & vincuntur, ut dicit Philosophus VII. Ethic. cap. xiii. Ergo non qualibet charitas potest tentationi cuilibet resistere.

2. Praeterea. Major est difficultas in resistendo malo quam in operando bonum simpliciter. Sed charitas minima non potest in quodlibet bonum. Ergo nec potest cuilibet tentationi resistere.

3. Praeterea. In resistendo maximae tentationi est maximum meritum, cum sit ibi maxima pugna, quae coronam meretur. Sed minima charitas non potest in maximum premium. Ergo nec resistere maximae tentationi.

4. Praeterea. Charitas imperfecta non resistit venialibus. Sed major est impugnatio mortalium quam venialium. Ergo non resistit maximae tentationi.

5. Praeterea. I. Corinth. x. 13. Fidelis Deus, qui non patietur vos tentari supra id quod potestis. Sed illi quibus scribatur, habebant gratiam, sicut patet in principio epistolae. Ergo aliqua tentatio est su-

per- Ex Edit. P. Nicol. (a) Interlinealis nempe ad illa verba: Bonum mihi lex oris tui. Sumpta est autem ex Augustino, licet ejus nomine non notetur.

pra posse habentis gratiam, vel charitatem, vel ad-

Sed contra. Non potest evitari omne peccatum, nisi omni tentationi resistatur. Sed minima charitas potest vitare omne peccatum, cum etiam homo in puris naturalibus existens, hoc potuisset. Ergo charitas qualibet potest omnem tentationem vincere.

Praeterea. Plus diligit charitas legem Dei quam cupiditas millia auri, & argenti, ut dicit Glossa (a) super Psalm. cxviii. Sed major dilectio minori tentationi resistere potest. Ergo qualibet charitas resistere potest cuilibet tentationi.

Praeterea. Nullus peccat in eo quod non potest vitare, ut Augustinus dicit in Lib. de duabus animabus cap. xii. Si ergo habens charitatem non potest cuilibet tentationi resistere, videtur quod tentationi consentiens non peccaret.

SOLUTIO.

Respondeo dicendum, quod resistere tentationi dupliciter dicitur. Uno modo ut quis a tentatione non vincatur; alio modo ut quis tentationem vincat. Dicitur enim aliquis a tentatione vinci, quando a proposito bono trahitur per tentationem in consensum peccati; sicut est in incontinente, qui habet rationem rectam, sed deducitur. Qui enim non habet propositum bonum, ut intemperatus, sive luxuriosus, non vincitur, quia libenter id agit. Vincitur autem qui non solum a tentatione superveniente in actum peccati non deducitur, sed etiam ex magnitudine virtutis, quasi nihil tentationem parvipendit. Qui vero difficultatem a tentatione patitur, sed non deducitur, resistit quidem tentationi cum non consentit, sed non vincit, proprie loquendo. Loquendo ergo primo modo de resistentia peccati, sic qualibet charitas potest resistere peccato propter liberum arbitrium liberatum a servitute peccati, quamvis difficultatem patiat propter tentationis impulsu. Loquendo vero de tentatione secundo modo, sic charitas quae est parva in principio tentationis, potest tentationibus resistere, quia in fine tentationis fit magna, cum Deus pugnanti auxilium semper administret. Si tamen ponatur quod semper parva maneret, non posset per modum dictum tentationi resistere.

Ad primum ergo dicendum, quod non est simile de incontinente, & habente charitatem: quia habens charitatem habet jam habitum virtutis, quam non habet incontinens: & praeterea incontinens etiam non vincitur, quando non posset resistere, si vellet, ratione recta quam habet, uti ut supra dictum est.

Ad secundum dicendum, quod quamvis sit major difficultas laboris, non tamen est major difficultas quae attenditur secundum excessum operis ad potentiam; quae attenditur in virtutibus, ut dictum est, dist. xxx. quest. i. art. 5. ad 5.

Ad tertium potest dici, quod etiam minima charitas potest in magnum meritum respectu praemii accidentalitatis, non autem respectu praemii substantialitatis, ut supra dictum est.

Ad quartum dicendum, quod venialibus etiam resistere posset, si aliquis charitate contra venialium tentationem uteretur: non ut vitaret omnia, sed quia potest singula vitare.

Ad quintum dicendum, quod Apostolus loquitur quantum ad id quod homo potest sustinere sine animi perturbatione; quod non potest nisi charitas

per-

perfecta, ut in magnis tribulationibus aequanimiter servet. II. OITIAUO

ARTICULUS IV. Utrum homo semper resurgat in minori charitate.

III. P. quest. lxxxix. art. 2. & 3.

AD quartum sic proceditur. Videtur quod homo semper in minori charitate resurgat. Amos v. 2. Virgo Israel (i) cecidit &c. Glossa: (a) Non negat, ut resurgat, sed ut resurgere virgo possit: quia semel aberrans, etsi reverteretur humeris pastoris, non habet tantam gloriam, quantum qui numquam aberravit. Sed gloria commensuratur charitati. Ergo homo post peccatum non habet tantam charitatem resurgens, quantum primo.

2. Praeterea. Ezech. xliv. 10. Levitae qui recesserunt a me... numquam appropinquabunt mihi, ut sacerdotio fungantur. Sed aliquis quantum ad spirituale sacerdotium appropinquat Deo per charitatem. Ergo non habet tantam charitatem qui aliquando recessit a Deo per peccatum, quantum ante.

3. Praeterea. Charitas incipiens numquam est tanta, quanta proficiens, & perfecta. Sed aliquis quando cecidit, habuit charitatem proficientem, vel perfectam; quando autem resurgit, habet charitatem incipientem. Ergo non habet tantam charitatem quantum prius.

4. Praeterea. Numquam potest tantum disponere se ad recipiendum divini luminis influentiam qui est sine charitate, quantum cum charitate. Sed secundum quod aliquis disposuit se ad gratiam, Deus illi gratiam infundit. Ergo semper magis recipit de influentia gratiae aliquis permanens in charitate, quam de novo charitatem accipiens; & sic idem quod prius.

Sed contra. In Malach. iii. 4. Placebit (2) Deo sacrificium Iuda, & Hierusalem, sicut dies saeculi, & anni antiqui. Sed charitas facit omnia nostra Deo esse accepta. Ergo aliquis post lapsum resurgens potest habere tantum de charitate, quantum prius.

QUAESTIUNCULA II.

1. Uterius. Videtur quod semper resurgat in majori. Gen. i. Factum est vespere, & mane dies unus. Glossa: (b) Vespertina lux a qua quis cecidit, matutina in qua resurgit. Sed lux matutina est major quam vespertina. Ergo & gratia, vel charitas in qua quis resurgit, illa quam prius habebat.

2. Praeterea. Roman. v. 20. Ubi abundavit delictum, superabundavit & gratia. Sed ubi superabundat gratia, est ibi major charitas. Ergo &c.

3. Praeterea. Peccatum vincit primam charitatem. Vincitur autem a secunda. Ergo secunda charitas est fortior, & major quam prima.

Sed contra. Innocens non est minus aptus ad recipiendum gratiam quam peccator. Sed primam gratiam accipit innocens, secundam accipit peccator.

In III. Sent. Tom. III. (1) Vulgata Domino. (3) Al. per peccatum.

Ex Edit. P. Nicol. (a) Ex Hieronymo sumpta, ex quo & ibi praenotatur. (b) Non occurrit in Glossa quae nunc extat, sed solum quod vespere sit initium, & mane perfectio boni operis, ut interlinealis habet; vel quod mane perfectum rei statum, vespere ejus ex se defectum significet, sicut collateralis ex Augustino. (c) Valens tantum aequivalenter, non autem moderna. (d) Aequivalenter ex auctore Hypognostici Lib. III. cap. ix. prope finem colligi potest, ubi ait poenitentiam revocare defectus ad perfectum. Habetur autem inter opera Augustini.

Ergo non oportet quod secunda sit major quam prima.

QUAESTIUNCULA III.

1. Uterius. Videtur quod ad minus semper sit aequalis. Roman. vii. 28. Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum; Glossa: (c) etiam casus in peccatum. Sed hoc non esset, si in minori charitate resurgeret. Ergo numquam in minori, sed semper in aequali resurgit.

2. Praeterea. Ambrosius (d) dicit, quod poenitentia omnia ablata restituit. Sed hoc non esset, si non resurgeret ad minus in aequali charitate. Ergo semper resurgit aliquis in aequali charitate.

3. Praeterea. Contritio debet proportionari praecedenti peccato. Sed peccatum proportionatur quodammodo gratiae quam expellit. Ergo & gratia, vel charitas per quam homo conteritur, debet esse aequalis gratiae praecedenti.

4. Praeterea. Poenitentia vivificat merita per peccata mortificata. Ergo poenitens tantam habebit gloriam, quantum ante peccatum meruerat. Sed tantum meruerat, quantum de charitate habuerat. Gloria ergo quam poenitens habebit, proportionatur charitati quam ante peccatum habuit. Proportionatur autem charitati in qua in morte invenitur post poenitentiam: quia lignum ubi ceciderit, ibi erit: Eccles. penult. Ergo charitas in qua resurgit poenitens, est aequalis charitati a qua cecidit.

Sed contra. Minima contritio sufficit ad deletionem omnium peccatorum. Sed secundum quantitatem contritionis attenditur quantitas charitatis in qua quis resurgit. Ergo cum poterit, quando prius habuit gratiam, ex magna preparatione, gratiam accipisse, videtur quod possibile sit quod recipiat minorem gratiam, & charitatem quam prius habuit.

SOLUTIO I.

Respondeo dicendum ad primam quaestionem, quod mensura charitati praefigitur a Deo secundum suam voluntatem, & aliquo modo commensuratur ad conatum illius qui gratiam recipit. Unde cum aliquis (3) post peccatum possit multum, & parum contrari ad recipiendum charitatem, & divinae liberalitati non ponatur terminus per peccatum, cum ipse quantum in se est, sit paratus omnia peccata totaliter delere; oportet dicere, sicut & communiter dicitur, quod aliquis potest post peccatum in majori, & in minori, & aequali charitate resurgere.

Ad primum ergo dicendum, quod loquitur de gloria praemii accidentalitatis, quae non commensuratur charitati, sed actui, vel statui: quia post peccatum virgo aureolam non habebit; & similiter nec peccator resurgens gaudium de innocentia continet.

Ad secundum dicendum, quod ab officio dignitatis aliquis repellitur propter peccatum commissum, etiam si poenitentiam egerit, sicut propter homicidium repellitur a sacerdotio: & hoc est propter hoc quod non reducitur ad statum tantae dignitatis, quamvis reducat ad aequalem charitatem.

Ad

Ex Edit. P. Nicol. (a) Ex Hieronymo sumpta, ex quo & ibi praenotatur. (b) Non occurrit in Glossa quae nunc extat, sed solum quod vespere sit initium, & mane perfectio boni operis, ut interlinealis habet; vel quod mane perfectum rei statum, vespere ejus ex se defectum significet, sicut collateralis ex Augustino. (c) Valens tantum aequivalenter, non autem moderna. (d) Aequivalenter ex auctore Hypognostici Lib. III. cap. ix. prope finem colligi potest, ubi ait poenitentiam revocare defectus ad perfectum. Habetur autem inter opera Augustini.

Ad tertium dicendum, quod loquendo de una & eadem charitate, verum est quod charitas incipiens minor est quam proficiens, vel perfecta; sed una incipiens potest esse major, quam alterius qui est in statu proficientium; sicut aliquod animal statim natum est majus quam aliud etiam perfectum.

Ad quartum dicendum, quod ceteris paribus semper ille qui habet charitatem, recipit plus de influenza divini luminis; sed ille qui non habet charitatem, potest plus conari, & magis recipere.

SOLUTIO II.

Ad secundam questionem dicendum, quod non est necessarium quod semper in majori charitate resurgat: quia etiam minor preparatio, vel aequalis sufficit ad hoc quod gratia infundatur.

Ad primum igitur dicendum, quod similitudo illa attenditur non quantum ad quantitatem lucis, sed quantum ad ordinem lucis ad tenebras.

Ad secundum dicendum, quod Apostolus loquitur de gratia redemptionis, quae superabundavit ad delictum primi hominis; & non loquitur universali.

Ad tertium dicendum, quod peccatum non vincit charitatem propter ejus debilitatem; sed quia ille qui peccat, non utitur auxilio charitatis: & ideo ratio non sequitur.

SOLUTIO III.

Ad tertiam questionem dicendum, quod etiam in minori charitate potest homo resurgere: quia (4) quantumcumque de peccato doleat, & ad gratiam se preparat, dummodo ad terminum contritionis perveniat, qua plus displicet ei a Deo recessisse quam aliquod temporale placuit, gratiam habebit, etiam si non tantum preparat se, quantum prius, dum fuit innocens, preparavit.

Ad primum igitur dicendum, quod hoc intelligitur non semper quantum ad majorem quantitatem charitatis, sed quantum ad majorem diligentiam, vel humilitatem, in qua poenitens resurgit, ad minus actuali. Minus autem malum est ut charitas diminuat, quam ut totaliter amittatur, & minus malum computatur pro magis bono, ut dicitur V. Ethic. cap. 11. Et ideo in bonum diligentis Deum cedit peccatum, etiam si in minori charitate resurgat: quia per humilitatem, & cautelam ab omnimoda gratiae amissione curatur.

Ad secundum dicendum, quod poenitentia omnia restituit; sed non oportet quod aequalia.

Ad tertium dicendum, quod quantitas peccati non proportionatur gratiae quam exclusit: quia parvum peccatum potest maximam charitatem expellere, sicut e converso parva charitas dicitur maxima peccata delere, quia pender ex conatu hominis potius quam ex quidditate habitus.

Ad quartum dicendum, quod, sicut ex predictis patet, per priora merita merebatur sibi tantam gloriam, quantum charitatem habebat. Sed ipse per peccatum factus est alter, & non plenarie ad primum gradum restitutus: & ideo non plenarie recipit effectum priorum meritorum, nisi quantum ad premium accidentale, quod mensuratur actibus magis quam habitu charitatis.

(4) Al. quantumcumque.

QUESTIO II.

Deinde quaeritur de evacuatione charitatis per gloriam: & circa hoc quaeruntur quatuor.

Primo. Utrum fides, & spes evacuentur gloria adveniente.

Secundo. Utrum charitas.

Tertio. Utrum ordo charitatis.

Quarto. Utrum scientia.

ARTICULUS I.

Utrum fides evacuetur in patria.

1. 2. quest. LVII. art. 3. & 5. & 22. quest. XVIII. art. 2.

Ad primum sic proceditur. Videtur quod fides non evacuetur. Fides enim est fundamentum spiritualis aedificii. Sed fundamentum immobile manet, quidquid superaedificetur. Ergo fides non evacuetur adveniente gloria.

2. Praeterea. Nihil expellitur nisi a suo contrario. Sed gloria non est contraria fidei. Ergo adveniente gloria non evacuetur fides.

3. Praeterea. Perfectum, & imperfectum circa ea quae sunt diversa specie, bene se compatiuntur in eodem, sicut quod homo habeat perfectam Geometriam, & imperfectam Grammaticam. Sed visio gloriae, & fides sunt alterius speciei. Ergo visio gloriae non expellit fidem.

4. Praeterea. Opinio, & scientia habent se sicut cognitio perfecta, & imperfecta; & similiter cognitio matutina, & vespertina in Angelis. Sed in hominibus manent simul scientia, & opinio; & in Angelis simul cognitio matutina, & vespertina. Ergo fides manet cum visione patriae.

Sed contra est quod Apostolus dicit I. Corinth. XIII.

Praeterea. Fides est non apparentium. Sed in patria nihil erit non appaerens eorum quorum est fides. Ergo ibi fides non erit.

QUESTIUNCULA II.

1. Ulterius. Videtur quod nec spes evacuetur. Quia sicut se habet spes ad bona, ita se habet timor ad mala. Sed in damnatis semper manebit timor servilis. Ergo & similiter in beatis manebit spes.

2. Praeterea. Eccli. XXIV. 29. Qui edunt me, adhuc esurient: & loquitur de fruitione divinae sapientiae quae erit in patria. Sed esuriens expectat aliquid in futurum. Ergo Sancti expectabunt aliquid in futurum etiam de premio substantiali.

3. Praeterea. In fide quae evacuetur, invenitur aliquid commune fidei, & gloriae, scilicet visio. Sed non invenitur aliquid in spe quod possit in patria esse: quia id quod est substantia spei, est expectatio, quae non manebit in patria. Ergo videtur quod non evacuetur spes.

Sed contra. Rom. VIII. 24. Quod videt quis, quid sperat? Sed Sancti videbunt in patria quidquid expectaverunt. Ergo spes in eis non erit.

Praeterea. Spes est expectatio beatitudinis futurae. Sed beatitudo in patria jam non erit futura. Ergo neque spes erit ibi.

QUES-

QUESTIUNCULA III.

1. Ulterius. Videtur quod aliquid de substantia habitus fidei, & spei remanebit idem numero. Quia in omni mutatione oportet esse aliquid commune utrique terminorum. Sed fides, & spes mutantur in bona gloriae. Ergo oportet quod aliquid de substantia habitus fidei, & spei maneat idem numero.

2. Praeterea. Sicut charitas adveniens opponitur fidei infirmi non secundum informatam; ita gloria adveniens opponitur fidei non secundum substantiam visionis, sed secundum imperfectionem tantum. Sed charitas adveniens tollit (1) informatam, & remanet idem habitus numero fidei quantum ad substantiam, ut supra dictum est dist. XXIII. quest. III. art. 4. quaest. I. Ergo & similiter gloria adveniens tollit tantum imperfectionem, & dimittit eandem substantiam habitus numero.

3. Praeterea. Quando scientia imperfecta crescit in perfectam, non tollitur substantia scientiae; similiter nec substantia corporis, quando ex puero fit vir, sed manet idem homo. Sed Apostolus evacuationem fidei comparat perfectioni scientiae & aetatis. Ergo substantia fidei manet eadem numero.

Sed contra. Forma quando destruuntur, sicut ex nihilo totaliter sunt, ita totaliter in nihilum tendunt. Sed fides, & spes, cum sint habitus, formae quaedam sunt. Ergo cum adveniente gloria destruuntur, ut dicit Apostolus, videtur quod nihil ipsarum maneat secundum numerum idem.

Praeterea. Impossibile est quod aliquid sit idem numero quod non sit idem specie, sicut dicit Philosophus de fide, & opinione in IV. Topicor. Sed visio patriae & fides differunt specie multo plus quam fides, & opinio. Ergo visio fidei, & patriae non est idem numero.

SOLUTIO I.

Respondeo dicendum ad primam questionem, quod in fide est cognitio quaedam, & modus cognoscendi, quia cognoscit in speculo, & in aenigmatate; modus autem imperfectionis est, & obscuritatem importat. Unde cum gloria adveniens omnem imperfectionem, & obscuritatem tollat, tollet quidem modum fidei quantum ad modum cognoscendi, sed remanebit cognitio eorum quorum est fides, non quidem jam aenigmatica, sed clara.

Ad primum ergo dicendum, quod quantum ad id quod habet de cognitione, fides est fundamentum, non quantum ad id quod habet de aenigmatate; unde quantum ad id quod est fundamentum, manebit.

Ad secundum dicendum, quod quamvis gloria visio non sit contraria fidei quantum ad id quod habet de cognitione, est tamen sibi contraria quantum ad id quod habet de aenigmatate; & ex hac parte eam expellit.

Ad tertium dicendum, quod perfectio, & imperfectio cognitionis circa diversa bene se compatiuntur, sed non circa idem: & ideo aliquis potest habere simul imperfectam cognitionem de his quae pertinent ad unum, & perfectam de his quae pertinent ad aliud. Sed non est simile in proposito: quia fides, & visio gloriae est de eodem.

Ad quartum dicendum, quod opinio, & scientia.

In III. Sent. Tom. III. (1) Al. informationem.

tia, quamvis sint de eodem, non tamen secundum idem medium, sed secundum diversa, & ideo possunt esse simul; sed fides, & visio patriae sunt de eodem, & secundum idem medium: quia fides assentit veritati primae propter se, & similiter visio gloriae: & ideo perfectio unius non patitur imperfectionem alterius. Cognitio autem matutina, & vespertina, quamvis sint de eodem secundum rem, non tamen sunt de eodem secundum idem esse: quia cognitio matutina est de re secundum quod habet esse in Verbo; cognitio autem vespertina de re secundum quod habet esse in propria natura: & ideo non est simile.

SOLUTIO II.

Ad secundam questionem dicendum, quod de habitibus oportet ex actibus iudicium sumere. Est autem duplex actus, scilicet actus qui est actus imperfecti, in quantum huiusmodi, sicut motus, & actus, qui est actus perfecti in quantum huiusmodi, sicut operatio consequens formam. Contingit autem quandoque quod actus perfecti inveniantur in imperfecto secundum quod jam participat aliquid de perfectione, sicut aliquid de actu albi est in pallido. Quando ergo imperfectum ad perfectionem venit, actus qui est eius in quantum habet aliquid de perfectione in quam tendebat, manet quantum ad id quod est substantia actus, sed tollitur quantum ad id quod erat de imperfectione actus; sicut loquela balbutientis pueri tollitur, quando venit ad perfectam aetatem quantum ad id quod imperfectionis erat in ipso; manet autem quidquid erat de perfectione, & de substantia loquelae. Sed motus qui est actus imperfecti, quando pervenitur ad terminum motus, non manet quantum ad aliquid substantiae actus, sed quantum ad radicem, secundum quam motus inerat, quae erat proportio quaedam, & ordo imperfecti ad perfectionem. Cognitio autem, in quantum huiusmodi, importat actum perfecti: & ideo cognitio quae habetur in statu imperfectionis, manet quantum ad id quod cognitionis est, imperfectione sublata. Spes autem in quantum tendit in arduum quod est nondum habitum, & futurum expectatum, est sicut actus imperfecti, cum sit quasi quidam motus: & ideo cum ad perfectum venerit, non manet id quod expectationis, aut spei est; sed hoc tantum in quo haec expectatio radicabatur, scilicet ordo, & proportio ipsius hominis ad illa jam habita, quorum, dum non habebantur, erat spes: & ideo non ponitur aliquid speciale succedens spei, sed tentio, sive comprehensio beatitudinis, quae dicit ordinem hominis ad Deum jam habitum, cuius non habiti erat spes: unde ordo iste communis est utrobique; & quantum ad hunc ordinem spes manet, sed quantum ad naturam actus sui transit.

Ad primum igitur dicendum, quod illi qui erunt in poenis, cum sint remoti a participatione aeternitatis, erunt semper in motu, & successione; & propter hoc poterit esse timor futuri mali. Sed illi qui erunt in patria, erunt maxime quantum ad premium substantiale in participatione aeternitatis: & ideo secundum hoc non erit in eis aliquid de premio futuri, sed totum simul habent: unde non remanet in eis spes.

Ad secundum dicendum, quod illa fames non importat expectationem futuri, sed auferit fastidium.